

SPROOKJESKASTELEN & DROOMBURCHTEN

eel kastelen staan al zo'n achthonderd jaar stevig op hun plek, met torens die hoog in de lucht steken. Hoe kan zo'n middeleeuws kasteel al die tijd blijven bestaan? Als je niks doet, dan gaat een

kasteel achteruit. Muren brokkelen af, daken beginnen te lekken, houten balken verrotten. Zolang een kasteel gebruikt wordt, zorgen de bewoners wel voor het onderhoud.

Maar zodra een kasteel leeg komt te staan, gaat het mis. In de 18^e en 19^e eeuw raakten kastelen soms verlaten. De bewoners trokken naar de stad voor hun werk, of omdat ze het kasteel niet meer konden betalen. Door de verdediging of het besturen van het land waren kastelen niet meer nodig. De lege kastelen veranderden langzaam in bouwvallen, ruïnes.

Ruïnes

In Nederland heb je een paar prachtige ruïnes: de Ruïne van Brederode bij Haarlem, of Kasteelruïne Valkenburg bij Maastricht en Slot Teylingen bij Leiden. Er staan stukken muur, torens en soms is er nog een slotgracht. Zo'n ruïne laat zien dat hier ooit een machtig kasteel stond en er een hoop is gebeurd. Er groeien planten uit de muren, soms zelfs hele bomen. De natuur neemt het over.

Veel mensen bezoeken de ruïnes. Wat je ziet, is echt. Of grotendeels echt, want soms zijn er voor de veiligheid wat stukjes muur bijgebouwd. Of er is een dak op een toren gezet, zoals bij de Ruïne van Brederode.

Door ruïnes kom je een hoop te weten over het verleden. Het kasteel ligt in brokstukken voor je. Wetenschappers die kastelen en ruïnes bestuderen, noem je castellologen. Ze zoeken naar bouwsporen, hieraan kun je zien hoe het kasteel gebouwd was.

PIERRE CUYPERS

Pierre Cuypers heeft veel kerken gerestaureerd. Dat zie je ook terug in andere gebouwen van hem. Bijvoorbeeld het Rijksmuseum en het Centraal Station in Amsterdam. Hij hield van grote, hoge ruimtes met bogen en glas-in-loodramen. Hij was gek op de middeleeuwen en werkte aan een paar kastelen, waaronder het Muiderslot. Hij was 65 toen hij zijn mooiste opdracht kreeg: kasteel De Haar opbouwen. Het resultaat is een ongelooflijk sprookjeskasteel. Op zijn 85^e was Cuypers klaar. Twintig jaar had hij erover gedaan, samen met zijn zoon Joseph.

Zaten er raampjes in de toren? Hoe liepen de balken van de kamers? Waar lag de ridderzaal? Als echte speurneuzen onderzoeken zij de ruïne. Boven de grond, maar ook onder de grond. Hoe meer de cas-tellogen te weten komen, hoe beter. Zo krijgt ook iedere ruïne zijn eigen verhaal.

Er komen nu geen ruïnes meer bij. Want de meeste kastelen worden goed onderhouden. Kastelen zijn musea geworden. Of ze worden gebruikt als restaurant, gemeentehuis of kantoor. Het is natuurlijk mooist als een kasteel er nog middeleeuws uitziet. En dat je het kunt bezoeken.

SPROOKJESKASTELEN

De kastelen van nu lijken soms wel sprookjeskastelen. Zo'n groot bouwwerk met torens, weergangen en een poort, dat kán bijna niet echt zijn! En vaak is het ook niet helemaal echt.

In de 19^e eeuw moesten veel kastelen opgeknapt of gerestaureerd worden. Ze waren aan het vervallen, dus er moest iets gebeuren. Architecten maakten plannen voor de herbouw van kastelen. Ze wilden dat de kastelen er weer middeleeuws uitzagen. Alle uitbouw-tjes, ramen, zelfs complete torens uit de tijd ná de middeleeuwen, moesten weg. En de architecten bedachten er nieuwe 'middeleeuwse' dingen bij. Weergangen met kantelen, werpgaten, raampjes, zware muren, torentjes, een poortgebouw.

Later in de 19^e eeuw ging het nog verder. Architecten wilden de middel-eeuwen eigenlijk 'verbeteren'. De kastelen moesten mensen weer aan ridders laten denken. Ridders waren dappere mannen die vochten voor hun idealen, daar kon iedereen een voorbeeld aan nemen. De kastelen kregen hun middeleeuwse vorm terug. Dat deden de archi-tecten niet door zomaar allerlei torentjes toe te voegen. De architecten keken hoe het kasteel in de middeleeuwen gebouwd was. En daarop gingen ze verder. Ze bedachten als het ware hun eigen droomburcht.

Een beroemde architect die zo werkte, was Pierre Cuypers. Zijn sprookjeskasteel heet Kasteel de Haar in Haarzuilens. De ruïne van Kasteel de Haar toverde hij om tot een groot ridderkasteel met alles erop en eraan. (zie verderop in dit hoofdstuk).

Kastelen die in de 19^e eeuw zijn aangepakt zien er middeleeuws uit, maar voor een deel zijn het dus verzinsels!

In deze tijd gebeurt dat niet meer. Als er nu een kasteel opgeknapt of gerestaureerd moet worden, wordt er niets bij gefantaseerd. Als het middeleeuwse kasteel een toren uit de 17^e eeuw heeft, mag die blijven. En ook dingen die er later zijn bijgekomen, zoals ijzeren hekken langs een weergang. Of een stalen trap.

Zo zie je dat de ideeën over het restaureren door de tijd heen veranderen. En de kastelen laten dat heel goed zien.